

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över remiss om bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning, svar senast 2024-11-22

Er beteckning: KN2024/01642

Sammanfattning

Länsstyrelsen instämmer i att förslaget medför en tydligare ram kring arbetet med förklarande av kraftigt modifierade vatten och normsättning, vilket kan underlätta arbetet framöver. Länsstyrelsen anser dock att ändringarna i vissa fall behöver justeras för att öka tydligheten.

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget gällande en väsentligt ändrad fysisk karaktär. Det är Länsstyrelsens bedömning att antalet vattenförekomster med väsentligt ändrad fysisk karaktär (VÄFK) i Jönköpings län, och därmed antalet som behöver utredas vidare kommer öka betydligt. Länsstyrelsens uppfattning är att majoriteten av de vattenförekomster som kommer pekas ut som VÄFK i länet ändå inte kommer bedömas ha någon betydande inverkan på nationell tillgång på kraftproduktion, reglerförmåga, eller elberedskap och därför inte kommer att pekas ut som KMV.
- Länsstyrelsen anser att det är bra med bestämmelser som gör det tydligt att de bedömningsunderlag (till exempel HARO-värdena) som tagits fram för bedömning av påverkan på kraftproduktion, reglerförmåga och elberedskap ska tillämpas. Länsstyrelsen ser ett behov av förtydligande kring hur man ska förhålla sig till riktvärdet/HARO-värdena i de vattenförekomster som inte kommer vara aktuella för KMV-utpekande.
- Länsstyrelsen anser att uppdraget till Affärsverket svenska kraftnät och Statens energimyndighet bör förtydligas och utökas till att myndigheterna även ska bistå samtliga länsstyrelser i samverkansprocesserna. Länsstyrelsen ser ett

behov av resursförstärkning hos SVK och STEM för att de ska kunna stötta samverkansprocessen i önskvärd omfattning.

- Länsstyrelsen instämmer i utredningens analys av konsekvenserna för miljön. I förslaget saknas dock förslag på hur de försämrade möjligheterna att nå miljömålen ska motverkas.
- Länsstyrelsens bedömning är att förslaget innebär en väsentligt ökad arbetsmängd för länsstyrelserna och ett ökat resursbehov. Det är nödvändigt att länsstyrelserna erhåller erforderliga resurser föra att kunna genomföra de arbetsuppgifter som faller på länsstyrelsens bord.

5. En väsentligt ändrad fysisk karaktär

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget gällande en väsentligt ändrad fysisk karaktär. Det är Länsstyrelsens tolkning att avsikten är att de nya bestämmelserna ska gälla vid påverkan från verksamheter för produktion av vattenkraftsel, inte bara vid lagring av vatten för kraftproduktion som det står i förslaget. Länsstyrelsen anser att det för tydlighetens skull är lämpligare att i paragrafen använda motsvarande formulering som för övriga bestämmelser kopplat till den nationella planen, "vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel".

Länsstyrelsen bedömer att det merarbete den ändrade definitionen för VÄFK innebär är genomförbart, men gör samtidigt bedömningen att det inte kommer ha någon avgörande betydelse för möjligheten att peka ut kraftigt modifierade vatten i Jönköpings län. Det är Länsstyrelsens bedömning att antalet vattenförekomster med väsentligt ändrad fysisk karaktär och därmed antalet som behöver utredas vidare kommer öka betydligt. Med den föreslagna definitionen av VÄFK bedöms 48 vattenförekomster ha väsentligt ändrad fysisk karaktär på grund av vattenkraft i Jönköpings län, medan det med nu rådande definition endast är en vattenförekomst som uppenbart bedöms vara VÄFK. Länsstyrelsens uppfattning är att majoriteten av de vattenförekomster som kommer pekas ut som VÄFK, med den nya definitionen, har en så småskalig produktion av vattenkraftsel att de i nästa steg ändå inte kommer bedömas ha någon betydande inverkan på nationell tillgång på kraftproduktion, reglerförmåga, eller elberedskap och därför inte kommer att pekas ut som KMV.

Länsstyrelsen anser att det fortfarande råder en del otydligheter kopplat till KMV-förfarandet. Det är därför önskvärt att det tydliggörs vilken koppling den aktuella samhällsviktiga verksamheten måste ha till den väsentligt ändrade fysiska karaktären i vattenförekomsten. Det behöver framgå om verksamheten ska ha orsakat den själv, eller om det räcker att verksamheten utgör en del av påverkan och drar nytta av den förändrade fysiska karaktären. Vidare anser Länsstyrelsen att KMV-utpekandet i visa fall bör kunna få konsekvenser för åtgärdsanalysen i den aktuella vattenförekomsten. Om ett KMV-utpekande exempelvis innebär att konnektivitetsåtgärder inte kan krävas vid den samhällsviktiga verksamheten bör det, i alla fall i vissa fall, kunna få konsekvenser för i vilken omfattning miljöanpassning ska krävas vid övriga vandringshinder i vattenförekomsten (se exempel i bilaga 1, sidan 10).

Förslaget innebär ändringar i kriterierna för väsentligt ändrad fysisk karaktär som bara gäller vattenkraften. Länsstyrelsen vill lyfta att det finns ett behov att aktualisera frågan igen avseende andra samhällsviktiga verksamheter såsom livsmedelsproduktion, stadsbebyggelse, hamnar med mera.

Länsstyrelsen har inte tagit ställning till om de föreslagna ändringarna är förenliga med ramdirektivet för vatten.

6. Betydande negativ påverkan på kraftproduktionen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och anser att det är bra med en bestämmelse som gör det tydligt att de nationella underlag som tagits fram för att bedöma vad som är en acceptabel påverkan på kraftproduktion, reglerförmåga och elberedskap ska tillämpas. Det är dock tveksamt om sådana underlag i sig bör lyftas in i förordningstext (på det sätt som HARO-värdena gjorts i förslaget) då de rimligtvis kan komma att behöva ses över och revideras.

Länsstyrelsen ser behov av ett förtydligande kring hur man ska förhålla sig till riktvärdet/HARO-värdena i de vattenförekomster som inte kommer vara aktuella för KMV-utpekande.

Länsstyrelsen anser samtidigt att det är en utmaning att HARO-värdena inte är fördelade per provningsgrupp. I de fall det skiljer flera år mellan provningarna i de olika provningsgrupperna inom ett och samma huvudavrinningsområde måste provningsutrymmet för

avrinningsområdet fördelas mellan de olika provningsgrupperna tidigt i processen. Länsstyrelsens uppfattning är att denna fördelning bör vara en viktig del i samverkansprocessen för att säkerställa att provningsutrymmet fördelas på ett ändamålsenligt sätt mellan provningsgrupperna i ett huvudavrinningsområde.

I promemorian pekas på behovet av elberedskap på nationell nivå. Länsstyrelsens bedömer att åtgärder för att stärka elberedskapen på regional och lokal nivå (ö-drift, nätstabilitet med mera) i vissa fall kan bidra till behovet av elberedskap på nationell nivå. Länsstyrelsens uppfattning är därför att det är önskvärt att Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät får i uppdrag att peka ut även lokala/regionala områden som kan ha betydelse för elberedskapen i ett nationellt perspektiv.

Länsstyrelsen noterar att det inte görs några förtydliganden av vad som ska gälla vid bedömning av mindre stränga krav i vattenförekomster som påverkas av vattenkraften. Även i de bestämmelserna skulle ett förtydligande av kravnivåer och definitioner vara värdefullt. Det är Länsstyrelsens uppfattning att den frågan kommer vara mer aktuell i många vatten i Jönköpings län än just KMV, som rimligen mest är aktuell vid stora vattenkraftverk.

Den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 3 b § vattenförvaltningsförordningen (2004:1660) behöver kompletteras så att alla kriterier för KMV ingår. Som den nu är formulerad är det Länsstyrelsens tolkning att punkt 2 i 4 kap. 3 § inte gäller vid KMV i vattenkraften, vilket inte bör vara avsikten.

7. Fastställande av god ekologisk potential

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget avseende införandet av 4 kap. 4 b § vattenförvaltningsförordningen, men föreslår vissa ändringar.

Enligt punkt 1 i den föreslagna bestämmelsen ska de åtgärder eller kombinationer av åtgärder som ligger till grund för definitionen av maximal ekologisk potential (MaxEP) vara sådana som "effektivt förbättrar vattenmiljön, med beaktande av att ytvattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt ändrad". Länsstyrelsen anser att punkten 1 ska ändras så att det framgår att åtgärderna ska vara sådana som "effektivt förbättrar vattenmiljön till bästa möjliga tillstånd", med beaktande av att ytvattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt ändrad".

Enligt övervägandena är avsikten med denna bestämmelse att undvika att åtgärdsförslag med "osäker effekt" eller som "inte medför en tillräcklig stor och bevisad nytta" ska ligga till grund för fastställandet av god ekologisk potential (GEP) (s. 28 i aktuell remiss). Länsstyrelsen delar bedömningen att det ska vara fråga om effektiva åtgärder, men vill samtidigt poängtera att den specifika åtgärdsutformningen vid en anläggning kan avgöras först inom ramen för den prövning som sker i domstol.

8. Utformningen av kvalitetskrav för Natura 2000-områden

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen rörande utformningen av kvalitetskrav för Natura 2000-områden.

9. Undantag från krav enligt art- och habitatdirektivet

Länsstyrelsen tillstyrker att det enligt de föreslagna nya paragraferna 24 kap. 10 a och b § miljöbalken skapas en möjlighet för prövningsmyndigheten att inom ramen för en omprövning för moderna miljövillkor, efter regeringens tillåtelse, tillåta fortsatt drift av en verksamhet som riskerar att skada ett Natura 2000-område. Därmed ges möjlighet att meddela undantag enligt artikel 6.4 i art- och habitatdirektivet även vid omprövningar. Länsstyrelsen anser att det är rimligt att möjligheten till sådana undantag gäller även vid omprövning enligt NAP.

10. En förbättrad samverkan inför prövning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att normöversynen ska ske parallellt med samverkan. Länsstyrelsen anser också att det är positivt att det förtydligas att ett syfte med samverkan är att ta fram underlag som kan ha betydelse för normöversynen och möjligheterna att tillämpa KMV eller mindre stränga krav. En förutsättning för att det ska fungera är att verksamhetsutövarna är aktiva och villiga att dela med sig av sådan information som är av betydelse för normsättningen så att frågorna kan lösas ut innan prövningen. En verksamhetsutövare bör, enligt Länsstyrelsen, rimligen inte kunna välja bort samverkan och i stället invänta ett 22:13-förfarande. Länsstyrelsen anser därför att regeringen bör gå fram med ett förslag om att samverkan enligt 42 a § förordning (1998:1388) om vattenverksamheter kräver ett aktivt deltagande och bidrag från verksamhetsutövarna.

11. Myndigheternas bidrag till underlag för klassificering och beslut om miljökvalitetsnormer

Länsstyrelsen tillstyrker att regeringen uppdrar åt Affärsverket svenska kraftnät och Statens energimyndighet att bistå de länsstyrelser som är vattenmyndigheter i normsättningsarbetet. Länsstyrelsen anser dock att uppdraget bör förtydligas och utökas till att myndigheterna även ska bistå samtliga länsstyrelser i samverkansprocesserna.

Länsstyrelsen anser att Affärsverket Svenska kraftnät och Statens energimyndighet, utöver att bistå de länsstyrelser som är vattenmyndigheter, behöver bistå samtliga länsstyrelser med information om huruvida det finns vattenkraftverk av nationell betydelse i provningsgrupperna. Detta med avseende på såväl produktionsbidrag, elberedskap som reglerförmåga. Denna information behöver enligt länsstyrelsen finnas som underlag till den nulägesbeskrivning som sammanställs inom ramen för samverkan. Tillgång till denna information skulle bidra till att säkerställa att energiaspekter av nationell betydelse framkommer på ett tidigt stadiet i samverkansprocessen.

12. Möjlighet att utse ytterligare ledamöter vid vattendelegationerna

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att utöka antalet ledamöter i vattendelegationerna, i syfte att kunna komplettera delegationerna med ledamot som är sakkunnig inom energiproduktion. Det är Länsstyrelsens uppfattning att vattendelegationerna behöver ha en kompetens som speglar alla de verksamheter som påverkas av respektive delegations beslut om åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer, såsom livsmedelsproduktion, dricksvattenproduktion, avloppshantering, energiproduktion mm. Att varje delegation har rätt samlad kompetens bör kunna säkerställas genom förordnande av delegater inom ramen för den rullande successionen.

13. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Det är Länsstyrelsens uppfattning att de föreslagna ändringarna kommer innebära en hel del merarbete för berörda myndigheter och i vissa fall att ett omtag av redan genomfört arbete med samverkan och normöversyn måste göras. Det bör därför övervägas att göra ytterligare justeringar av tidsplanen för att hinna med normöversyn

och samverkan på det sätt som följer av förslagen i utredningen även för de tidiga prövningsgrupperna.

14.4.1 Konsekvenser för länsstyrelserna

Länsstyrelsen instämmer i att förslaget i vissa delar ger en tydligare ram för arbetet med förklarande av kraftigt modifierade vatten och normsättning.

Länsstyrelsen anser att det är angeläget att frågorna gällande KMV och normsättning, och de avvägningarna som det omfattar, löses ut i god tid innan prövning. Det är därför viktigt att länsstyrelserna ges förutsättning att genomföra de parallella processerna på ett sätt som gör detta möjligt.

Även om uppdragen som rör samverkan och normöversyn inte är nya, så kommer de parallella processerna kräva nya arbetssätt och inkludera nya arbetsuppgifter. Detta inkluderar exempelvis att ta fram olika åtgärdsscenarioer som Affärsverket Svenska kraftnät och Statens energimyndighet ska använda i myndigheternas modeller för påverkan på energisystemet. Därtill tillkommer att betydligt fler vattenförekomster behöver analyseras avseende om kriterierna för kraftigt modifierade vatten uppfylls och att fler parter behöver vara involverade i process.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att förslaget innebär en väsentligt ökad arbetsmängd och ett ökat resursbehov både för de länsstyrelser som är vattenmyndigheter och för övriga länsstyrelser. Detta har också konstaterats i promemorian, men det föreslås ändå inte några resursförstärkningar. Det är nödvändigt att länsstyrelserna erhåller erforderliga resurser för att kunna genomföra de arbetsuppgifter som faller på länsstyrelsens bord.

14.4.4 Konsekvenser för Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät

Länsstyrelsen bedömer att ett utökat uppdrag kommer kräva resursförstärkning hos Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät, annars finns risk att deras bidrag till samverkan inte blir tillräckligt för att uppnå syftet.

14.7 Konsekvenser för miljön

Länsstyrelsen instämmer i utredningens analys av konsekvenserna för miljön.

I förslaget saknas dock förslag på hur de försämrade möjligheterna att nå miljömålen ska motverkas. Länsstyrelsens bedömer att försämringen behöver vägas upp av ökade resurser till restaureringsarbetet i övrigt exempelvis vid anläggningar som inte kopplar till vattenkraften samt med resurser till utökad tillsyn och omprövningar av anläggningar som inte omfattas av den nationella planen. Åtgärder vid dessa så kallade mellanliggande anläggningar är av stor betydelse för att maximera nytta av de miljöåtgärder som vidtas till följd av prövningarna enligt den nationella planen.

Länsstyrelsen har tagit del av det PM med rättelser som Affärsverket svenska kraftnät publicerat under remisshantering. Länsstyrelsen noterar att det funnits fel i de beräkningar som legat till grund för de slutsatser som lett fram till de föreslagna regeländringarna och att nya modellberäkningar nu visar att miljöanpassningarnas bedöms innebära en acceptabel påverkan på nationell effektiv tillgång på vattenkraftsel. I ljuset av de nya beräkningarna och slutsatserna är det Länsstyrelsens bedömning att de föreslagna regeländringarna kan leda till att betoningen på att värna vattenkraftens nyttor blir större än nödvändigt, på bekostnad av vattenmiljöerna och deras värden. En sådan hantering är inte i linje med den nationella planens intentioner att omprövningarna ska leda till både största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta mig, Anna Langhelle, för frågor på telefon 010-2236410 eller via e-post Anna.Langhelle@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 6694-2024 i ämnesraden för e-post.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel, telefon 010 - 223 60 00.

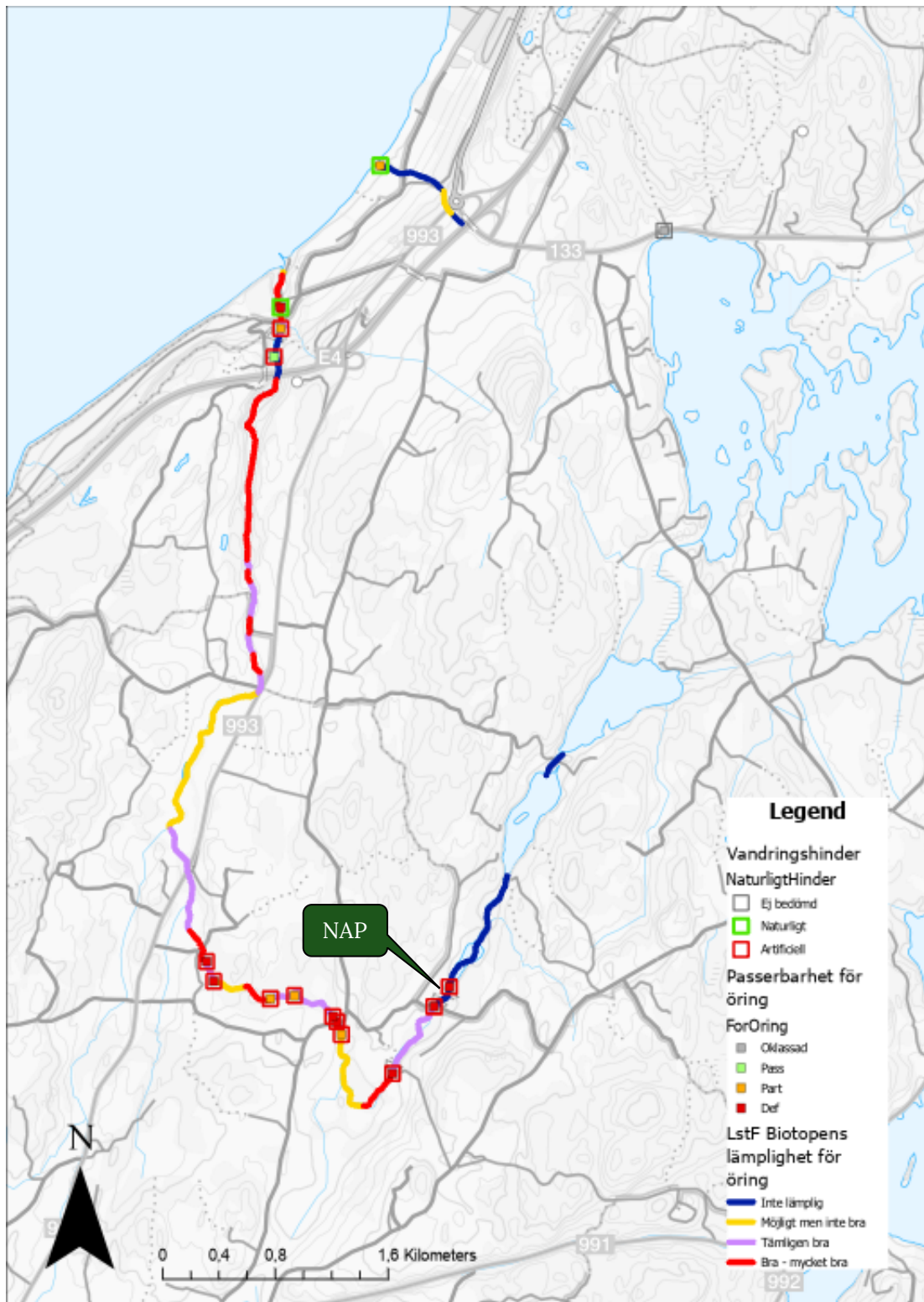
De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med handläggare vatten Anna Langhelle som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johan Löwenadler Davidsson,

avdelningschef Gustav Enander, enhetschef Tobias Haag, enhetschef Anton Halldén, samt länsjurist Ulrika Källberg medverkat.

Kopia till: kn.nm@regeringskansliet.se

Bilaga 1

Kartan ovan visar exempel på ett vattendrag som kan bli aktuellt för KMV på grund av vattenkraft. KMV-utpekandet kan innebära att man inte ställer krav på passagelösning vid NAP-objektet om det skulle innebära en för stor negativ påverkan på kraftnyttan. Om så blir fallet anser Länsstyrelsen att det inte är meningsfullt att kräva konnektivitets-åtgärder vid närbelägna vandringshinder då miljönyttan av detta blir väldigt begränsad.